

Vlaams
Parlement

ingediend op **688** (2015-2016) – Nr. 1
7 maart 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn
uitgebracht door Bart Dochy

over het Mestrapport 2015,
over de mestproblematiek in Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn:

Voorzitter: Tinne Rombouts.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Andries Gryffroy, Bart Nevens, Axel Ronse, Ludo Van Campenhout, Wilfried Vandaele;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens, Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
Gweny De Vroe, Lydia Peeters;
Rob Beenders, Bruno Tobback;
Hermes Sanctorum-Vandevoorde.

Plaatsvervangers:

Jelle Engelbosch, Sofie Joosen, Jos Lantmeeters, Jan Peumans, Grete Remen, Sabine Vermeulen;
Sonja Claes, Jos De Meyer, Bart Dochy, Katrien Partyka;
Mathias De Clercq, Willem-Frederik Schiltz;
Ingrid Lieten, Els Robeyns;
Johan Danen.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door de VLM	4
1.	Vernieuwde rapportering	4
2.	Feiten en cijfers	4
2.1.	Vlaamse mestbalans blijft in evenwicht	4
2.2.	Verbetering nitraatgehalten oppervlaktewater	5
2.3.	Verbetering nitraatgehalten grondwater	6
2.4.	Status quo voor fosfaat	6
3.	Beheerinstrumenten	6
3.1.	Toezicht op de naleving van de mestwetgeving	6
3.2.	Begeleiding in duurzame bemestingspraktijken	9
II.	Vragen en opmerkingen van de leden	9
1.	Tussenkoms van Bart Caron	9
2.	Tussenkoms van Wilfried Vandaele	10
3.	Tussenkoms van Bart Dochy	10
4.	Tussenkoms van Lydia Peeters	11
5.	Tussenkoms van Hermes Sanctorum-Vandevoorde	11
6.	Tussenkoms van Bart Nevens	11
7.	Tussenkoms van Tinne Rombouts	11
III.	Antwoorden en repliek	12
	Gebruikte afkortingen	16
	Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlament.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn hield op 2 februari 2016 een gedachtewisseling over het Mestrapport 2015, over de mestproblematiek in Vlaanderen, met Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw en vertegenwoordigers van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

De getoonde presentatie en het Mestrapport 2015 zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende uiteenzetting door de VLM

Paul Van der Sluys, afdelingshoofd Platteland en Mestbeleid van de VLM stelt dat sinds de reorganisatie van de Mestbank in het kader van MAP5 er een scheiding is tussen beleid/begeleiding en beheer/controle. Els Lesage heeft het rapport gemaakt in samenwerking met haar collega's van de VLM, maar ook van de Vlaamse Milieumaatschappij en de proefcentra, vertegenwoordigd door het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB). Ook andere experts gaven advies. Voorts stelt hij Kevin Grauwels voor, projectleider MAP5 en beleidsmedewerker Mestbeleid en Stefan De Neef, diensthoofd Bedrijfsdoorlichting van de afdeling Mestbank.

1. Vernieuwde rapportering

Els Lesage herinnert de leden aan de jaarlijkse rapportage over de mestproblematiek in Vlaanderen sinds 2001, voorheen in een voortgangsrapport. Door de wijziging van de rapporteringsvereisten in artikel 44 van het Mestdecreet was een nieuwe aanpak nodig. Naast een verslag van de controleacties van de Mestbank bevat het nieuwe Mestrapport informatie over de begeleidingsacties, in de eerste plaats door de dienst Bedrijfsadvies van de VLM maar ook door het CVBB. De naam is gekozen naar analogie met andere rapporten, het Milieurapport, het Natuurrapport, het Landbouwrapport. Het rapport wordt enkel nog digitaal aangeboden op de website van de VLM (www.vlm.be). In lijn met de gebiedsgerichte aanpak van MAP5 zijn er ook dit jaar meer cijfers op bekkenniveau zodat de regionale verschillen duidelijk blijken.

Het rapport bestaat uit vier delen: het regelgevende kader, met dit jaar de nieuwe aanpak van MAP5; feiten en cijfers over mestproductie, -afzet, -verwerking maar ook over de milieukwaliteit, vooral over de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater; een overzicht van de beheerinstrumenten, de resultaten van de controle- maar ook de begeleidingsacties; de net voltooide en lopende onderzoeksprojecten, alsook een overzicht van de overlegorganen en belanghebbenden. Tot slot worden in de conclusies de belangrijkste bevindingen samengevat.

2. Feiten en cijfers

2.1. Vlaamse mestbalans blijft in evenwicht

In 2014 blijft de Vlaamse mestbalans in evenwicht dankzij de combinatie van de eiwit- en fosforarme voeders, de zogenaamde aanpak aan de bron, een bijkomende afzet door derogatie en een verdere groei van de mestverwerking en -export. Dat is al zo sinds 2007.

Productie van dierlijke mest

Het aantal runderen blijft stabiel. De groei van het aantal varkens die onder impuls van de uitbreiding met mestverwerking vooral sterk was in de periode

2009-2011 vlakt wat af, tot nog 6,3 miljoen varkens in 2014. Bij pluimvee zet de groei zich door tot 31 miljoen dieren in 2014. Door de nutriëntenaanpak aan de bron wordt er in 2014 15 miljoen kilogram stikstof en ongeveer 10 miljoen kilogram fosfaat minder geproduceerd. De totale mestproductie is nog goed voor 125 miljoen kilogram stikstof en bijna 61 miljoen kilogram fosfaat, wat gelijkaardig is aan het voorgaande productiejaar.

Afzet op landbouwgrond

Op ongeveer 12 percent van het landbouwareaal wordt derogatie toegepast, wat goed is voor 82.600 hectare, waarvan 63 percent grasland en 33 percent mais met een voorjaarsteelt gras. Rekening houdende met een acceptatiegraad van 90 percent voor stikstof en 85 percent voor fosfaat wordt de afzetruimte begroot op bijna 105 miljoen kilogram stikstof en een goeie 45 miljoen kilogram fosfaat. Daarin zit ook de bijkomende 6,5 miljoen stikstof door de derogatie. Daarnaast geeft het rapport ook cijfers van het effectieve gebruik van meststoffen op landbouwgrond. In 2014 is dat volgens de cijfers van de aangifte bij de Mestbank 94 miljoen kilogram stikstof uit dierlijke mest, 40 miljoen kilogram uit kunstmest en 1,5 miljoen kilogram uit andere meststoffen.

Verwerking en export

De mestverwerking en -export blijven verder stijgen. In 2014 werd er in totaal 38,5 miljoen kilogram stikstof uit Vlaamse dierlijke mest verwerkt en geëxporteerd. Dat is gelijk aan het aantal uitgereikte mestverwerkingscertificaten voor de verwerking en export van ruwe mest. Op basis van de transportdocumenten wordt ook de totale afvoer van nutriënten uit Vlaanderen bepaald: bijna 31 miljoen kilogram stikstof en 26 miljoen kilogram fosfaat. Dat komt van meer dan enkel Vlaamse mest, zo zijn er ook andere aanvoerstromen naar mestverwerkingsinstallaties, zoals buitenlandse mest en andere organische materialen, die via de eindproducten terug afgevoerd worden uit Vlaanderen. Frankrijk blijft de belangrijkste exportbestemming, goed voor bijna 70 percent, gevolgd door Nederland met 26 percent. Naast de afvoer van eindproducten en ruwe mest wordt er in de biologieën ook stikstofgas geproduceerd, dat in de lucht terecht komt. Het gaat om 18 miljoen kilogram stikstof, ongeveer dezelfde hoeveelheid als vorig jaar.

Mestbalans in evenwicht, maar ...

Dat de Vlaamse mestbalans in evenwicht is, betekent niet dat er geen problemen meer zijn. Bepaalde landbouwbedrijven hebben nog een onevenwicht in hun bedrijfsbalans of spreiden hun meststoffen niet oordeelkundig over de percelen. Om het ongewenste verlies van nutriënten te beperken zet MAP5 meer in op gericht en efficiënt bemesten in de juiste dosis, op het juiste tijdstip en op de juiste teelten.

2.2. Verbetering nitraatgehalten oppervlaktewater

Wat de kwaliteit van het oppervlaktewater betreft, blijft na een gestage daling het aantal MAP-meetpunten met een overschrijding van de nitraatnorm in de voorbije twee winterjaren steken op 21 percent, wat een heel eind af is van het doel van MAP5, een overschrijding in maximaal 5 percent van de meetpunten. Dat is de reden waarom het nieuwe mestactieplan een en ander strenger maakt.

Hoewel er geen doel per bekkenniveau bepaald is, is het interessant de prestaties per bekken te bekijken. In twee bekkens, Nete en Dender, wordt het doel van MAP5 gehaald. In het Dijlebekken, de Brugse Polders, de Gentse kanalen en de Beneden-Schelde is de doelstelling van MAP4 bereikt, zijnde minder dan 16

percent meetpunten met een overschrijding. In de bekkens van de Boven-Schelde en de Demer wordt dat doel net niet gehaald. Daar was er wel een verbetering in het winterjaar 2013-2014, maar in 2014-2015 is er terug een stijging. In de bekkens van Maas, IJzer en Leie overschrijden bijna 40 percent van de meetpunten de norm.

2.3. Verbetering nitraatgehalten grondwater

Het doel op Vlaams niveau tegen 2014 in de bovenste filter nog maximaal 36 mg nitraat per liter grondwater te meten, werd gehaald. Volgens MAP5 moet dat tegen 2018 dalen tot 32 mg per liter. Als de trend zich doorzet, zal dat gehaald worden. Positief is dat ook in de tweede filter van het meetnet zich een afname begint af te tekenen. Het grondwatersysteem reageert trager dan het oppervlaktesysteem.

Ook voor grondwater zijn er regionale verschillen. Dat is de reden waarom MAP4 en nu ook MAP5 doelen stelt per hydrogeologisch homogene zone. Als dergelijke zone in 2010 gemiddeld uitkwam boven de 50 mg nitraat per liter, moest de gemiddelde nitraatconcentratie dalen met minstens 5 mg nitraat per liter gedurende de duur van het actieprogramma. Dat is gelukt in 32 hydrogeologische homogene zones, goed voor 87,5 percent van het landbouwareaal. In 5 hydrogeologische homogene zones is de afname onvoldoende en in 1 hydrogeologische homogene zone neemt de nitraatconcentratie zelfs toe. Ook lokaal zijn er nog doelen, die zijn terug te vinden in het Mestrapport.

2.4. Status quo voor fosfaat

Voor fosfaat is er een status quo, zowel in de evolutie van de gemiddelde concentratie die op ongeveer 0,4 mg per liter blijft, als in de klassenverdeling. Ongeveer 70 percent van de meetpunten voldoet niet aan de milieukwaliteitsnorm. Dat is de reden waarom MAP5 bijkomende maatregelen neemt om het fosfor terug te dringen.

3. Beheerinstrumenten

Het volgende onderdeel van het rapport behandelt de beheerinstrumenten, zowel de controle als de begeleiding. De rapportage over de controle is aangepast aan MAP5.

3.1. Toezicht op de naleving van de mestwetgeving

Nitraatresidu

De nitraatresiducontroles per perceel blijven voor de administratie een belangrijk instrument om het oordeelkundig aanwenden van meststoffen te beoordelen. In het rapport staan uiteraard nog geen resultaten van de staalnamecampagne van 2015, wel over de laatste volledig afgeronde, namelijk die van 2014. Toen werd er bij bijna 2800 landbouwers een overschrijding van de eerste drempelwaarde vastgesteld. De 80 percent in de groep tussen drempelwaarde 1 en 2 kreeg maatregelenpakket 1 opgelegd. De 20 percent boven drempelwaarde 2 kreeg de strengere maatregelenpakketten 2, 3 of 4 opgelegd.

Gerichte controles van landbouwbedrijven

Mestbalans

Gerichte controles van landbouwbedrijven blijven belangrijk. Daarbij wordt vooreerst de mestbalans gecontroleerd omdat die volgens MAP5 een van de

belangrijke instrumenten voor risicoanalyse wordt. Het balansresultaat was voorheen de basis van waarschuwingen en boetes. Volgens MAP5 is de interne consistentie van die balans belangrijker. Om die te beoordelen is de kwaliteit van de gegevens essentieel. Het aangifteverzuim wordt kleiner. Waar voorheen vooral gecontroleerd werd op ontbrekende gegevens, is de controle nu gericht geworden, waardoor de gegevens correcter zijn. Die kwaliteitscontrole wordt voortgezet.

Dierbezetting

De dierbezetting wordt eerst administratief gecontroleerd. Jaarlijks wordt nagegaan of de landbouwer niet meer dieren heeft gehouden dan waar hij volgens zijn NER recht op heeft. Jaar na jaar zijn er minder landbouwers met een overschrijding en in de periode 2007-2014 daalt ook de totale NER-overschrijding. De dierbezetting wordt ook op het terrein gecontroleerd. In 2014 worden 72 bedrijven, voornamelijk varkenshouderijen gecontroleerd, waarvan er bij 6, zijnde ongeveer 8 percent van de bedrijven, aanpassingen aan de veebezetting nodig waren.

Mestopslag

Daarnaast wordt ook de mestopslag gecontroleerd, vooral in het kader van de VODKA-actie. Mestbankcontroleurs en bedrijfsadviseurs bezoeken samen bedrijven rond slechte MAP-meetpunten. In 2014 werd daarbij gefocust op mestopslag. Een lekkende tank heeft immers een directe impact op nabijgelegen MAP-meetpunten. Bij 1 op de 4 van de 200 bezochte bedrijven zijn risico's op nutriëntenverlies vastgesteld.

Mestverwerking

Ook de mestverwerking wordt gecontroleerd. De basismestverwerkingsplicht wordt goed nageleefd, slechts 1 percent beschikt over onvoldoende mestverwerkingscertificaten. De verwerkingsplicht bij overname van NER wordt minder goed nageleefd: 16 percent voldoet niet aan alle voorwaarden. Mogelijks zijn niet alle landbouwbedrijven op de hoogte van het type overname en de bijhorende mestverwerkingsplicht. Voorts voldoet 5 percent van de uitbreidingsdossiers met mestverwerking niet aan alle voorwaarden wat een volledige of proportionele annulering van de NER in het daaropvolgende jaar tot gevolg heeft.

Derogatie

De administratieve en teeltvoorwaarden voor derogatie worden goed nageleefd. Bij de in totaal 8000 perceelscontroles op derogatiebedrijven is er slechts in 1 percent van de gevallen een vaststelling gedaan. Bij een volledige doorlichting is 1 op de 4 van de 170 bedrijven niet volledig in orde met alle voorwaarden. Het gaat vooral om onvoldoende bodemstalen en fouten in het bemestingsplan of het -register. De controles gebeuren gericht, op basis van een risicoanalyse, wat ze niet representatief maakt voor alle derogatiebedrijven.

Tuinbouw

In 2008-2009 waren er voorlichtingsvergaderingen voor tuinbouwbedrijven. Vanaf 2009 kregen ze het bezoek van Bedrijfsadvies. Vanaf 2013, maar eigenlijk pas volop vanaf 2014 worden tuinbouwbedrijven gecontroleerd door de handhavingsdiensten. In 2014 vond er bij 15 van de 65 gecontroleerde bedrijven tijdens de controle een lozing plaats. Daarvoor is er dan een pv opgesteld. Lozingen hebben immers een directe impact op waterkwaliteit gemeten in de

MAP-meetpunten en kunnen zogenaamde piekoverschrijdingen veroorzaken. In 2015 en 2016 worden die controles voortgezet.

Gebiedsgerichte terreincontroles van bemestingspraktijken

De terreincontroles zijn gebiedsgericht omdat ze vooral plaatsvinden in zogenaamde VODKA-gebieden. In die aandachtsgebieden is er dan meer controle en begeleiding door de VLM en het CVBB. In de loop van dergelijke actie verbetert de nalevingsgraad. De impact van de actie op de waterkwaliteit is moeilijk te evalueren, omdat er in die gebieden verschillende spelers actief zijn, maar ook de andere maatregelen hebben effect. In bepaalde gevallen is er toch een verbetering merkbaar. Zo waren er in het laatste winterjaar in het tuinbouwgebied Sint-Katelijne-Waver geen piekoverschrijdingen meer, terwijl dat in de drie winterjaren ervoor wel het geval was. In het IJzerbekken bleek in de voorbije vier jaar een sterkere verbetering in VODKA-gebied dan buiten VODKA-gebied. Uiteraard is het goede resultaat het gevolg van een combinatie van factoren, zowel controle als begeleiding.

Controle van mestverwerking en mestverzamelpunten

De administratieve controle van mestverwerking gebeurt aan de hand van de aanvoer- en afvoerstromen. De mestverwerkingsinstallaties worden ook ter plaatse gecontroleerd. Dan kijkt de Mestbank de staat van de opvangbekkens na en neemt stalen van het effluent. Bij de 46 in 2014 gecontroleerde installaties zijn bij 13, zijnde 28 percent, onregelmatigheden vastgesteld. Bij 3 bedrijven werd er een ernstige lozing vastgesteld waarvoor er pv opgesteld is. In 2014 werden er ook 30 mestverzamelpunten gecontroleerd. Bij 1 op de 5 werden er onregelmatigheden vastgesteld, voornamelijk bij het register en de opslag.

Controles van mesttransporten

Mesttransporten worden administratief gecontroleerd door controles op het gebruik van het plaatsbepalingssysteem voor mesttransport AGR-GPS en het tijdig namelden op Mest Transport Internet Loker. Uit de evolutie van het inbreukpercentage bij terreincontroles van mesttransporten blijkt een betere naleving van de vervoersregelgeving. In 2014 werden er bij 109 van de 1300 controles onregelmatigheden vastgesteld zoals het niet correct gebruik van het AGR-GPS-systeem of fouten of onvolledigheden in het mestafzetdocument.

De stalen van effluënten en digestaten wijzen op een trend: de reële inhoudswaarde is hoger dan de waarden op de vervoersdocumenten. Bij de ruwe mestsoorten blijkt het omgekeerde: de inhoudswaarden in de stalen zijn doorgaans lager dan die op de vervoersdocumenten. Dat is dan nader bekeken naargelang het doel van het mesttransport: verwerkingsinstallatie of ander landbouwbedrijf. In mestvarkensmest die afgevoerd wordt naar mestverwerking zijn de inhoudswaarden van het transportdocument hoger dan in de afvoer naar landbouwgrond, terwijl in de analyses door de Mestbank dat verschil niet blijkt. In 2014 focuste de Mestbank zich dan ook meer op afvoer met onrealistisch hoge inhoudswaarden volgens het transportdocument. Die landbouwers zijn om de analyseresultaten gevraagd, wat meteen geleid heeft tot lagere waarden op de vervoersdocumenten. De Mestbank besteedde eveneens meer aandacht aan transporten naar de mestverwerking, ook bij de terreincontroles.

Controles van lozing

Controles van lozing gebeuren meestal na een klacht of melding, wat het hoge inbreukpercentage verklaart: in 39 van de 100 controles is er een lozing waar

een pv voor opgesteld werd. De aard van de lozing loopt uiteen: van een buis naar de beek tot een opslag die lekt.

Controles van nitraatresidubepaling door erkende labo's

Om te garanderen dat de nitraatresidu's correct bepaald worden, worden ook de staalnemers en de erkende labo's gecontroleerd. Drie van de 45 gecontroleerde bemonsteraars kregen een aanmaning. Elke staalnemer heeft een gps-datalogger bij zich zodat de Mestbank kan nagaan of het correcte perceel bemonsterd is en het bemonsteringspatroon klopt. In de campagne 2014 werden er 8400 percelen gescreend, ongeveer een derde van alle bemonsterde percelen. Het aantal vaststellingen was heel beperkt.

3.2. Begeleiding in duurzame bemestingspraktijken

Bedrijfsadvies

Naast het toezicht door de Mestbank is de begeleiding wezenlijk. De dienst Bedrijfsadvies van de VLM adviseert op bedrijfsniveau terwijl het CVBB zich eerder richt op bemestingsadvies voor teelten en percelen. Bedrijfsadvies begeleidt bedrijven individueel met bedrijfsbezoeken, per telefoon, op kantoor of zitdagen. Op de website worden daarnaast rekenprogramma's ter ondersteuning van het bedrijfsbemestingsmanagement aangeboden. Informatieverstrekking geschiedt ook op voorlichtingsvergaderingen, met fiches en met gerichte mailings.

Bedrijfsbezoeken

De dienst bezoekt ook meer en meer bedrijven. In 2014 begeleidt hij 1100 bedrijven: 476 ten gevolge van een te hoog nitraatresidu in het jaar ervoor; 225 grondloze tuinbouwbedrijven; 407 andere, bijvoorbeeld om het bemestingsplan te helpen invullen.

Begeleiding door CVBB

Het CVBB brengt voor het eerst in het Mestrapport verslag uit van zijn activiteiten. Het centrum heeft 184 lokale waterkwaliteitsgroepen gevestigd rond een 300-tal rode MAP-meetpunten, die vooreerst de oorzaken van regionale slechte waterkwaliteit trachten te achterhalen. Sinds 2014 evolueert het centrum naar een intensievere aanpak van bedrijven die de waterkwaliteit in die meetpunten het meest beïnvloeden. Het gaat om 403 landbouwers rond 94 rode MAP-meetpunten. Het CVBB biedt ook individuele begeleiding. Bedrijven krijgen een begeleidingspakket aangeboden, bestaande uit een bedrijfsbezoek en enkele analyses. In totaal begeleidde het centrum in 2014 1000 landbouwers. De communicatie van het centrum geschiedt voorts via studiedagen, publicaties in de vakpers, nieuwsbrieven en brochures.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkost van Bart Caron

Bart Caron heeft een goede indruk van de rapportering nieuwe stijl. MAP5 bepaalt dat nog slechts in 5 percent van de meetpunten de norm mag overschreden worden. Hij denkt dat dat moeilijk haalbaar zal zijn. Is die veronderstelling correct?

Op de pagina's 16 tot 22 gaat het rapport in op een aantal positieve evoluties. Er wordt gestreefd naar een goede begeleiding, tot op het niveau van de bedrijven en de percelen, zodat het duidelijk wordt waar de problemen zitten en hoe ze kunnen worden aangepakt. Bij al die controles zijn er procentueel nog altijd veel overtredingen. De handhaving heeft echter een aantal positieve effecten. In de campagne rond de nitraatresiduen was er nog altijd een overschrijding bij 25 percent van de landbouwers.

Het rapport geeft een aantal cijfers over de mestopslag en over de transporten. Het ging om gerichte controles bij landbouwbedrijven. Is een vergelijking met het verleden mogelijk? Neemt het aantal overtredingen af?

Er worden overtredingen vastgesteld bij 15 van de 65 gecontroleerde tuinbouwbedrijven. Dat zijn verontrustende cijfers. Mag men die resultaten extrapoleren naar de hele sector? Hoe kan men dat probleem aanpakken?

Bij 28 percent van de controles blijken de mestverwerkingsinstallaties kleine onregelmatigheden te vertonen. Er waren drie ernstige gevallen met lozingen. Dergelijke situaties hebben wellicht een groot direct effect op de meetpunten in de omgeving.

Er is onduidelijkheid over de rol en de taakstelling van het CVBB. Sommige aparte rapporten van het CVBB waren niet geïntegreerd in het algemene rapport. Wat is het effect van een intensieve begeleiding van 400 bedrijven? Is het zo dat sommige landbouwbedrijven halsstarrig zijn in hun gedrag? Zijn het die bedrijven die van nabij begeleid worden? Hij heeft ook soms de indruk dat het CVBB vooral bezig is met het wegwerken van de rode meetpunten, dat het vooral zoekt naar de oorzaken van het rode meetpunt, dat het niet op zoek is naar een diagnose, maar dat het aan symptoombestrijding doet.

2. Tussenkomst van Wilfried Vandaele

Wilfried Vandaele beseft dat er positieve evoluties zijn. Toch zijn er ook nog een aantal zorgwekkende feiten. De nitraatnorm van 50 milligram wordt nog altijd overschreden op 21 percent van de meetpunten van het MAP-meetnet. Dat is een status quo in vergelijking met de winter 2013-14. In 2018 zou dat 5 percent moeten worden. Die doelstelling lijkt onhaalbaar.

Voor de metingen van het nitraatresidu is er nog altijd een overschrijding bij 25 percent van de landbouwers in de campagne. Inzake dierbezetting is er 8 percent overschrijding van de NER. Naar aanleiding van een overname van NER voldoet 16 percent van de verwerkingsplichtige bedrijven niet aan de normen. Bij de mestverwerkingsinstallaties werd er 28 percent inbreuken vastgesteld. Gezien de inspanningen voor voorlichting en begeleiding, is hij verbaasd over die slechte cijfers.

Het MAP en de Nitraatrichtlijn hanteren de norm van 50 milligram residu per liter. De kaderrichtlijn Water evolueert echter naar 25 milligram nitraat per liter tegen 2015. Vlaanderen zal wel een paar keer uitstel krijgen tot 2027. Zal men die doelstelling kunnen realiseren met het huidige MAP?

3. Tussenkomst van Bart Dochy

Bart Dochy heeft begrepen dat de controles vooral gebeuren op basis van een risicoanalyse. Mag hij uit de hoge cijfers afleiden dat de risicoanalyse goed werkt? Verder wil hij weten of de vastgestelde overtredingen vooral betrekking hebben op veldovertredingen dan wel op administratieve overtredingen. Dat laatste zou kunnen wijzen op een probleem met het administratieve luik van het

vorige Mestdecreet. Worden dergelijke signalen gedetecteerd? Kan dat leiden tot een bijsturing van de administratieve formaliteiten van het MAP?

4. Tussenkoms van Lydia Peeters

Lydia Peeters vindt het positief dat de mestbalans in evenwicht is. Toch is er in 21 percent van de meetpunten nog altijd een overschrijding van de nitraatnorm. Ze beseft wel dat dit op het einde van de jaren 90 nog meer dan 50 percent was. Is het haalbaar om te evolueren naar 5 percent, in het bijzonder in de drie probleemregio's IJzer, Leie en Maas?

In het IJzerbekken blijven er nog veel rode meetpunten, ondanks het VODKA-project. Daarover wil ze meer verduidelijking. Ze veronderstelt dat de extra begeleiding door de waterkwaliteitsgroepen zeker ingezet wordt daar waar de meetresultaten niet goed zijn. Verwacht men positieve resultaten van de gerichte inzet op begeleiding en handhaving?

Bij de controles op de mestopslag waren ongeveer 200 bedrijven betrokken. Bij een op de vier bedrijven werd er een risico op nutriëntenverlies vastgesteld. Is er een correlatie met de rode meetpunten?

5. Tussenkoms van Hermes Sanctorum-Vandevoorde

Hermes Sanctorum-Vandevoorde sluit zich aan bij de vaststelling van de vorige sprekers dat het percentage meetpunten met overschrijding hoog is en niet verder daalt. Uit de rapporten van de VMM over de waterkwaliteit blijkt er eveneens een stagnatie in de gehanteerde parameters, in het beste geval. Volgens de VMM is er in Vlaanderen geen enkel waterlichaam dat een goede chemische of ecologische toestand bereikt. Zal men dan een fundamentele verbetering kunnen realiseren tegen 2018?

6. Tussenkoms van Bart Nevens

Bart Nevens weet dat de kaderrichtlijn Water belangrijke inspanningen oplegt voor de bescherming van het oppervlaktewater en het grondwater. Het MAP moet zorgen voor de realisatie van een aantal van die doelstellingen. Hij denkt dat sommigen liever een boete betalen dan zich aan de normen te houden. Hoeveel bedrijven zijn er die volharden in de boosheid en het MAP naast zich blijven neerleggen? Hoeveel boetes werden er geïnd omdat de bedrijven administratief niet in orde waren?

De kaderrichtlijn Water is strenger dan het MAP. Vanaf 2015 mag er nog slechts 25 milligram nitraat in een liter water zitten. Zal men die doelstelling kunnen halen?

De fosfaatnorm kwam vandaag minder aan bod, hoewel die nog altijd een probleem vormt voor de bescherming van het oppervlaktewater en van het grondwater. Wat moeten we doen om aan die norm te voldoen?

Bart Nevens weet dat de minister zich in een vorige discussie geëngageerd heeft om bij Europa te polsen naar de mogelijkheden voor de biologische landbouw binnen MAP5. Hoeveel staat ze daarmee?

7. Tussenkoms van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts, voorzitter, ziet een enorme uitdaging. Op dit ogenblik is er een stagnatie van het aantal rode MAP-meetpunten. Ze wil graag een zicht hebben op het aantal eenmalige overschrijdingen van de MAP-meetpunten. Is er ook een

overeenkomst tussen die eenmalige overschrijdingen inzake het moment van de meting?

Ze vindt het positief dat de Mestbank zelf en het CVBB sterk ingezet hebben op begeleiding. De vraag werd hier gesteld of het alleen gaat over symptoombestrijding. Zij denkt net dat het heel interessant is om te zoeken naar de oorzaken van de overschrijdingen. Dat was ook de opdracht van het CVBB. Ze heeft gelezen dat 21 percent van de rode MAP-meetpunten vermoedelijk veroorzaakt wordt door nitraatbronnen. Heeft het CVBB daarover ondertussen meer gegevens?

Ze staat positief tegenover de begeleidingen. Ze wil weten of die ook goede resultaten opleveren.

De controles zijn steeds vaker gebaseerd op een risicoanalyse. In dat verband sluit ze zich aan bij de vraag van Bart Dochy. Ze wil ook weten wat de overtredingen precies inhouden. Gaat het om een structureel probleem of is er sprake van een gebrek aan kennis? Dat staat nog los van de vraag of het een administratief probleem is of een overtreding op het veld.

In MAP5 is er een beleid uitgetekend rond fosfaat. De verschillende percelen zijn ook in fosfaatklassen ingedeeld. Landbouwers konden tot 31 augustus 2015 bodemstalen indienen. Op basis daarvan konden ze aantonen dat ze eigenlijk niet bij de fosfaatklasse behoorden waaronder ze geklasseerd staan. Is er ondertussen een zicht op de verschuivingen die gebeurd zijn op basis van de analyses en dat voor de verschillende landbouwtypes? In de discussie rond het MAP ging het daarbij in het bijzonder over de biologische landbouw.

III. Antwoorden en repliek

Els Lesage zal het eerst hebben over de inbreukpercentages bij de controles. De risicoanalyses worden inderdaad steeds beter. Er worden ook andere risicofactoren in rekening gebracht. Daardoor verschuiven de accenten zodat men de acties moeilijk met elkaar kan vergelijken over de jaren heen. Voor de transportcontroles is er wel een redelijk goede vergelijking mogelijk omdat de werkwijze doorheen de jaren grotendeels dezelfde gebleven is.

Tuinbouw

Het inbreukpercentage is voor de ene actie al problematischer dan voor de andere. De tuinbouw doet het slecht. Bij vijftien bedrijven werd er tijdens de controle een lozing vastgesteld. Het is wel het eerste jaar dat er een volwaardige actie gebeurd is. Het ging ook om een gerichte actie. Ze hoopt dat er de volgende jaren opnieuw vaststellingen kunnen worden gedaan, en dat dit het gewenste effect oplevert.

In het VODKA-gebied, dat geconcentreerd was op de grondloze tuinbouw, waren er het laatste jaar minder piekoverschrijdingen. De actie lijkt dus een directe impact te hebben.

Als er in de tuinbouwbedrijven nog spuiroom geloosd wordt, wijst dit er op dat er nog problemen zijn met de opslagcapaciteit, ondanks de jarenlange begeleiding. Dat is een structureel probleem. Na een dergelijke zware vaststelling volgt er een nieuwe controle om na te gaan of het bedrijf de nodige maatregelen getroffen heeft.

Overschrijding van de eerste drempelwaarde

Bij de campagne van 2014 had een op de vier gecontroleerde landbouwers een overschrijding van de eerste drempelwaarde. Dat lijkt veel. 80 percent van de overschrijdingen zat echter tussen de eerste drempelwaarde en de tweede, die rekening houdt met de meetonzekerheid. Bij een overschrijding van de eerste drempelwaarde wordt er een mild maatregelenpakket opgelegd. Pas bij een overschrijding van de tweede drempelwaarde volgen er strengere maatregelen. Ongeveer 500 bedrijven kregen het maatregelenpakket twee, drie of vier opgelegd.

Impact VODKA

De impact van controle en begeleiding op de waterkwaliteit werd onderzocht op basis van een analyse van de voorbije vier winterjaren. In het IJzerbekken bleken de nitraatgehalten in het VODKA-gebied sterker te dalen dan daarbuiten, hoewel de VODKA-acties pas in 2014 zijn opgestart. Toch zijn er in het IJzerbekken nog altijd overschrijdingen.

Nutriëntenverliezen bij opslag

Bij de controle van de opslag werd er in een op de vier bedrijven een risico op nutriëntenverliezen vastgesteld. Dat is inderdaad veel. Het gaat wel om gerichte controles in de slechtere gebieden, in het kader van de VODKA-actie. Nutriëntenverliezen hebben wel een direct effect op de waterkwaliteit aan de nabijgelegen meetpunten. Het is dus goed om daar aan te werken.

CVBB

Het CVBB heeft in de eerste jaren van zijn werking inderdaad ingezet op het achterhalen van de oorzaken van de slechte waterkwaliteit in de rode MAP-meetpunten. Dat was belangrijk voor het draagvlak binnen de waterkwaliteitsgroepen. De landbouwers weten graag waar de overschrijding in het meetpunt vandaan komt. In de meeste gevallen was het mogelijk om dat te achterhalen. Op basis daarvan kan het CVBB nu meer gericht werken. Het resultaat van die werking zal moeten blijken uit de toekomstige rapportering.

Fosfaatanalyses

Ruim 900 landbouwers hebben een aanvraag gedaan voor een fosfaatanalyse, voor 11.260 percelen. In sommige gevallen was er twijfel of het ging over het betrokken perceel. Er bleven nog 10.915 percelen over die wel goed gekoppeld konden worden. Daarvan bevindt 28,5 percent zich in klasse 1, 37 percent in klasse 2, 34 percent in klasse 3 en minder dan 1 percent in klasse 4. Sommige bedrijven hebben wellicht al een analyse ingestuurd, vooruitlopend op de aanpassing in 2017. Naar aanleiding van die stalen is er 770.000 euro terugbetaald. Op basis van de resultaten van de fosfaatstalen was nog geen analyse mogelijk voor de biologische landbouw.

Kevin Grauwels, projectleider MAP5, beleidsmedewerker voor het mestbeleid, geeft nog een aantal aanvullingen. In de tuinbouw werden er inderdaad veel risico's op lozingen vastgesteld. Deze term kan naar diverse inbreuken verwijzen. Dit kan gaan van het openzetten van een kraan om de spuistroom rechtstreeks te lozen naar het oppervlaktewater tot lekkende leidingen, waarbij het voedingswater voor de planten naar het grondwater lekt. De verliezen kunnen ook te maken hebben met scheuren in de folie die gebruikt wordt in de serres. De bedrijven waar de inbreuken worden vastgesteld moeten in elk geval aanpassingen doen.

MAP5 kiest voor een meer terreingerichte controle, op basis van een risicoanalyse. Sommige landbouwers betalen misschien liever de boetes dan hun gedrag te wijzigen. Daarom kan men nu bijkomende maatregelen opleggen die niet kunnen worden genegeerd door de landbouwers. De effecten van MAP5 zijn echter nog niet zichtbaar in dit Mestrapport.

Hij denkt dat het heel belangrijk is om te weten waarom er op een bepaald MAP-meetpunt een overschrijding is. Hoe meer informatie men heeft over de oorzaken van overschrijdingen, hoe gericht de maatregelen kunnen zijn. Het werk van het CVBB is dus belangrijk. In MAP5 is men overgeschakeld naar een gebiedsgerichte aanpak omdat het generieke beleid van MAP4 zijn grenzen bereikt had.

In sommige gevallen heeft de overschrijding aan de MAP-meetpunten te maken met nitraatrijk bronwater. Het gaat om bijna veertig MAP-meetpunten. Dat verhaal werkt echter in twee richtingen. Aan sommige MAP-meetpunten wordt de impact van de directe omgeving wellicht gemaskeerd door het grondwater. Tot nu toe bekijkt men het grondwater en het oppervlaktewater als gescheiden systemen, maar dat is eigenlijk niet correct. In de toekomst zou men een beter zicht moeten krijgen op de onderlinge beïnvloeding van grondwater en oppervlaktewater. Daarom zal de VLM een wetenschappelijk onderzoek aanbesteden dat de relaties tussen grond- en oppervlaktewater beter in kaart wil brengen. Op basis van die informatie kan men nagaan of de huidige maatregelen voldoende zijn en wanneer men een effect kan verwachten van bepaalde maatregelen.

Op de vraag van Bart Dochy antwoordt hij dat administratieve boetes minder belangrijk zullen worden, maar dat ze zullen blijven bestaan, bijvoorbeeld voor landbouwers die meer dieren houden dan toegelaten op basis van hun NER. Bij de overgang naar MAP5 heeft men geprobeerd om bij het opleggen van boetes zoveel mogelijk de filosofie van dat nieuwe MAP te respecteren. De balansboetes vormen bijvoorbeeld geen eindpunt, maar de start van een doorlichting.

De resultaten in het Mestrapport zijn eigenlijk het resultaat van de bemesting die gebeurd is in 2014. Het gaat dus nog om MAP4. In het kader van MAP5 zullen er bijkomende maatregelen worden genomen waarvan men de resultaten zal zien in het winterjaar 2015-16 en misschien beter nog in het daarop volgende winterjaar. Het nieuwe beleid zal namelijk pas vanaf dit jaar op volle kracht komen.

Minister *Joke Schauvliege* stelt, in antwoord op de vraag hoe men de doelstellingen wil halen, dat niemand kan ontkennen dat er al belangrijke inspanningen geleverd zijn en dat er al resultaten behaald werden. In de winter 1999-2000 was er nog een overschrijding in 57 percent van de meetpunten. Men kan zeggen dat het glas halfleeg is, maar ook dat het halfvol is. De reeds genomen maatregelen kan men misschien bestempelen als het plukken van het laaghangend fruit. Het zal inderdaad steeds moeilijker worden om een daling te realiseren. Daarom werden er in het MAP5 meer gebiedsgerichte maatregelen opgelegd. Dat zal in de volgende jaren resultaat moeten opleveren.

De kaderrichtlijn Water is bijzonder ambitieus. Op dit moment kan men niet met zekerheid zeggen dat men de doelstelling zal halen. De Vlaamse Regering wil daar echter verder aan werken. Die maatregelen zitten ook vervat in de stroomgebiedbeheerplannen die ondertussen zijn aangenomen door de Vlaamse Regering. Dat zal echter ook investeringen vergen, wat in de huidige budgettaire context niet evident is. Dat betekent echter niet dat er momenteel geen maatregelen worden genomen. De VMM werkt, op vraag van de Europese Commissie, aan een gap-analyse. Daaruit zal blijken welke bijkomende maatregelen er moeten worden genomen.

De minister zegt dat de biologische landbouw vraagt naar minder strenge bemestingsnormen voor fosfaat. Ze heeft zich ertoe geëngageerd om dat voor te leggen bij de Europese Commissie. Die vraag moet wel goed onderbouwd worden. Dat is men nu aan het uitwerken.

Els Lesage merkt op dat de bijdrage van de VMM aan het voortgangsrapport ook een indeling bevat van de meetpunten naargelang het aantal overschrijdingen. Het aantal meetpunten met meer dan twee overschrijdingen is sterk afgenomen en het blijft afnemen, ook in het laatste winterjaar. 6 percent van de meetplaatsen had slechts een overschrijding. In 89 percent van de gevallen ging het om een nitraatgehalte van minder dan 75 milligram per liter, dus om een kleine overschrijding.

Hermes Sanctorum-Vandevoorde vindt de reactie van de minister bijzonder mager. Hij heeft geen boodschap aan de opmerking dat het glas halfleeg is of halfvol. De vergelijking met de winter 1999-2000 is niet relevant. De doelstelling van MAP4 wordt niet gehaald en de minister zegt dat het heel moeilijk zal zijn om de doelstelling van MAP5 te halen. Het laaghangende fruit is immers weggeplukt. Het is dus onvoldoende.

Tinne ROMBOUTS,
voorzitter

Bart DOCHY,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AGR-GPS	Automatische Gegevens Registratie-Global Positioning System
CVBB	Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting
gps	global positioning system
MAP	Mestactieplan
NER	nutriëntenemissierechten
pv	proces-verbaal
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
VODKA	Verantwoord Omgaan met Dierlijke mest, Kunstmest en Andere meststoffen